

Секція 1

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

*Фадєєва Г.М., к.е.н, доцент кафедри менеджменту та оподаткування
Національний технічний університет «ХПІ»*

**ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗНИЖКИ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ
ФІЗИЧНИХ ОСІБ: НОВАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА**

Дослідження правових засад застосування податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб є важливим, оскільки в період реформування податкової системи основними завданнями є реалізація принципу соціальної справедливості, зниження податкового навантаження на фізичних осіб, декларування доходів фізичними особами. Актуальним і цікавим для дослідження є те, що податкова знижка в механізмі податку на доходи фізичних осіб відіграє особливу роль, вона виконує низку завдань. Вона зменшує податковий тягар на фізичних осіб; є механізмом, завдяки якому кошти фізичних осіб вкладаються в освіту, медицину, благодійність, страхування тощо. Тобто, фізичні особи, вкладаючи кошти, допомагають державі у реалізації її завдань.

Питання підстав і порядку отримання податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб досліджували такі науковці як О. М. Десятнюк, М. П. Кучерявенко, М. С. Онуфрик, О. В. Покотаєва, А. М. Соколовська та інші.

Мета дослідження полягає у визначенні підстав надання та порядку отримання податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб на основі аналізу змін нормативно-правових актів.

Конституційний обов'язок кожного громадянина України – сплачувати податки. Втім, Податковим кодексом України (далі – ПКУ) передбачена і податкова знижка для фізичних осіб. Так, фізичні особи можуть повернути частину податків, що були сплачені із заробітної плати завдяки реалізації права на отримання податкової знижки, яке визначено у статті 166 ПКУ. Згідно із цією статтею, платники податку на доходи фізичних осіб мають право на податкову знижку за наслідками звітного року.

Проте, не кожна фізична особа має право на відповідну пільгу, оскільки таким правом може скористатися лише платник податку, який є резидентом України і має реєстраційний номер облікової картки платника податку, а також такою особою може бути резидент – фізична особа, яка через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомила про це відповідний орган державної фіскальної служби і має про це відмітку в паспорті.

Певним обмеженням для фізичних осіб і одночасно підставою для нарахування податкової знижки є те, що вона може застосовуватися виключно до доходу одержаного протягом року у вигляді заробітної плати. При цьому загальна сума нарахованої податкової знижки не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата.

Наступною підставою для отримання податкової знижки є зазначення конкретних сум витрат у річній податковій декларації (п. 46.1 статті 46 ПКУ) [1].

До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтверджені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, копіями договорів, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і їх покупця (отримувача). У зазначених документах обов'язково повинно бути відображено вартість таких товарів (робіт, послуг) і строк їх продажу (виконання, надання) відповідно до підпункту 166.2.1 пункту 166.2 статті 166 ПКУ [1].

Наступною умовою та підставою отримання податкової знижки є те, що витрати повинні бути здійсненими у звітному податковому році. Проте не є зрозумілим поняття фактично здійсненні витрати протягом звітного податкового року. Оскільки платник податку може здійснити витрати у звітному році, проте ці витрати будуть покривати, наприклад, декілька років. Як виходить у випадку із навчанням, коли оплачують навчання на декілька років вперед.

Проаналізуємо зміни, які відбулися у податковому законодавстві [2] стосовно податкової знижки за навчання (табл.1).

Таблиця 1

Зміни у ПКУ стосовно податкової знижки [1, 2]

Норма, стаття, пункт ПКУ	2016 рік	2017 рік
1	2	3
пп. 166.3.3 ПКУ	<...> суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти такого платника податку та/або члена його сім'ї першого ступеня споріднення.	<...> суму коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів для компенсації вартості здобуття середньої професійної або вищої освіти такого платника податку та/або члена його сім'ї першого ступеня споріднення.
Пп. 166.3.3 ПКУ	<...> сума витрат, дозволена до включення до податкової знижки, не може перевищувати суми місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн.	починаючи з 2017 року всі обмеження щодо розміру витрат скасовано.
п.п. 166.3.4 ПКУ	до складу податкової знижки за 2016 рік включаються кошти, сплачені платником податків закладу освіти як компенсація вартості одержання середньої професійної або вищої освіти самим платником та/або членом його родини першого ступеня споріднення, який не одержує зарплату або дохід від провадження підприємницької діяльності.	починаючи з 2017 року для отримання податкової знижки у разі оплати вартості навчання членів сім'ї першого ступеня споріднення не обов'язково, щоб такий член сім'ї не одержував заробітну плату, тобто такий член сім'ї може бути працевлаштованим, отримувати зарплату, а особа, яка оплачує на його користь вартість навчання, може включити витрати до податкової знижки.
165.1.21 ПКУ	<...> сума, сплачена роботодавцем на користь вітчизняних вищих та професійно-технічних навчальних закладів за фізичну особу, ..., незалежно від того, чи перебуває ця особа у трудових відносинах з роботодавцем, але за умови, що вона уклала з ним письмовий договір (контракт) про взяті зобов'язання з відпрацювання у такого роботодавця після закінчення вищого та/або професійно-технічного навчального закладу і отримання спеціальності (кваліфікації) не менше ніж три роки.	вимогу щодо обов'язкового укладення договору про трирічне відпрацювання для неоподаткування ПДФО відтепер скасовано

В оновленій редакції п.п.166.3.3 ПКУ визначено, що дозволяється включати до податкової знижки витрати у вигляді суми коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних вищих і професійно-технічних навчальних закладів (раніше у нормі було зазначено «на користь закладів освіти»).

Протягом 2017 року до складу податкової знижки за 2016 рік включаються кошти, сплачені платником податків закладу освіти як компенсація вартості одержання середньої професійної або вищої освіти самим платником та/або членом його родини першого ступеня споріднення, який не одержує зарплату або дохід від провадження підприємницької діяльності. З метою оподаткування до членів родини першого ступеня споріднення платника податків належать тільки його батьки, чоловік або дружина, діти (у т. ч. усиновлені) (пп. 14.1.263 ПКУ) [1].

Для цього виду витрат також передбачено обмеження:

1. Послуги навчання повинні надаватися тільки вітчизняними закладами освіти (незалежно від форми власності).

2. Сума коштів не повинна перевищувати граничної величини в розрахунку на кожний повний або неповний місяць навчання (у 2016 р. – це 1930,00 грн (1378,00 грн x 1,4). Витрати на навчання, що перевищують установлену межу, не включаються до складу податкової знижки. З 01.01.2017 всі обмеження щодо розміру витрат скасовані.

3. До податкової знижки входить тільки плата за професійно-технічну та вищу освіту. Тобто оплата додаткових послуг навчального закладу (наприклад, підготовчих курсів, додаткових освітніх курсів, додаткового навчання на військовій кафедрі) не враховується.

4. До податкової знижки слід включати суму витрат (частину) у розрахунку за кожний повний або неповний місяць навчання звітного року (пп. 14.1.170 ПКУ). Тобто якщо оплата за I семестр, що складається з 6 місяців (4 місяці поточного (звітного) року та 2 місяці наступного за звітним року), здійснюється одним платіжним документом, до податкової знижки слід включати тільки витрати за 4 місяці навчання у звітному році. Решта суми, сплаченої згідно з платіжним документом (за 2 місяці семестру), може бути включена платником податків до податкової знижки при реалізації його права на знижку в наступному році разом із платою за II семестр і за частину наступного I семестру.

З 2017 року для отримання податкової знижки у разі оплати вартості навчання членів сім'ї першого ступеня споріднення не обов'язково, щоб такий член сім'ї не одержував заробітної плати, тобто такий член сім'ї може бути працевлаштованим, отримувати зарплату, а особа, яка оплачує на його користь вартість навчання, може включити витрати до податкової знижки.

З 1 січня 2017 року не оподатковується ПДФО та військовим збором сума, сплачена юрособою або фізособою за здобуття освіти, підготовку чи перепідготовку платника податку при одночасному виконанні двох умов. Перелічимо їх [1, п.п. 165.1.21 ПКУ]:

Перша — плата за навчання, підготовку, перепідготовку платника податків здійснена вітчизняному вищому або професійно-технічному навчальному закладу.

Друга — сума оплати не перевищує трикратний розмір мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року (у 2017 році — 9600 грн.), за кожний повний або неповний місяць навчання, підготовки чи перепідготовки платника податків. У 2016 році така неоподатковувана межа була «прив'язана» до розміру доходу, що надає право на ПСП (1930 грн.).

Вартість навчання не входить в базу нарахування ЄСВ, бо не є фондом оплати праці.

Вимогу щодо обов'язкового укладення договору про трирічне відпрацювання для неоподаткування ПДФО також скасовано.

Отже, проаналізувавши порядок отримання податкової знижки можна зробити

висновок, що для платника податків, який має на меті її отримати, створено низку зручних умов. Першою умовою є та, що платник податків має цілий рік для подачі річної податкової декларації – це досить великий період, якщо його порівняти із іншими видами звітності передбаченої у ПКУ. Другою зручною умовою є можливість платника податків звернутися за роз'ясненням до фіскального органу з метою отримання інформації щодо заповнення декларації. Третьою позитивною умовою є можливість платника податків подавати декларацію до контролюючого органу у три різні способи. Четвертою зручною умовою є передбачений ПКУ механізм повернення податкової знижки: через рахунок в банку чи готівкою.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні" від 21.12.2016 р. № 1797-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>